

ДВЕТЕ КЪСМЕТЛИИ ПЕТАЧЕТА

Превод от руски: Дона Минчева, 1981

chitanka.info

Едно време живял един сиромаш. Той бил толкова беден, че жената му и децата му могли само да мечтаят за парче хляб. Станал една сутрин този сиромаш, сбогувал се със семейството си и тръгнал да търси работа.

Дълго време скитал той и все не можел да намери, докато найсетне се пазарил за двадесет рубли на година да стане слуга на един търговец.

Търговецът обикнал много своя слуга за неговото трудолюбие и честност. Прослужил сиромашът една година и рекъл:

— Стана вече година, откак ти работя. Заплати ми, господарю, колкото ми се пада, трябва и за семейството си да помисля, в голяма немотия го оставих.

Досвидяло му се на търговеца да даде двадесет рубли и рекъл:

— Какво да ти дам? Двадесет рубли ли, според уговореното, или две късметлии петачета?

Слугата помислил и отговорил:

— Дай по-добре две късметлии петачета.

Търговецът казал:

— Сега заминавам по търговия, ще ходя и в твоята страна и ще занеса на семейството ти две късметлии петачета.

Съгласил се сиромашът и останал да работи още една година. Търговецът заминал. По едно време, гледа — в един град продават котка.

— Котка за две петачета! — викали продавачите. — Котка за две.

Решил търговецът да купи котката с двете късметлии петачета. Купил я и продължил пътя си. Пристигнал в друг град. Гледа, щом сложат хората богатата трапеза, отрупана с отбор ястия, веднага изскачат огромни плъхове, нахвърлят се върху трапезата и унищожават всичкото ядене. Гонят ги хората, удрят ги и с пръчки, и с тояги — напразно, не могат да излязат наглава с тях.

Взел търговецът, че пуснал своята котка. Хвърлила се тя върху плъховете и ги издушила до един.

Зачудил се много царят на този град — той никога не бил виждал котка — и взел да моли търговеца да му даде котката.

Търговецът не се съгласявал:

— Не мога — рекъл той, — котката е чужда, не е моя!

Но не, царят не го оставял на мира:

— Ще ТИ дам, каквото поискаш, купи на стопанина ѝ друга котка, само ми остави тази!

Придумали най-после търговеца, дали му за котката безброй бисери и скъпоценни камъни, натоварили всичко това на мулета и камили и го изпратили.

Занесъл търговецът цялото това богатство на жената на слугата си и ѝ рекъл:

— Изпраща ти го твоят мъж.

Не му повярвали нито жената, ни децата на сиромаша; какво е това нещо, да не е сън?

Върнал се у дома търговецът и казал на сиромаша:

— Видях близките ти, всички са живи и здрави — но дума не продумал, че им занесъл такова богатство.

Изминала се и втората година. Сиромашът пак помолил да му се плати, но търговецът не искал да се лиши от такъв честен и добър работник и му рекъл:

— Какво да ти дам? Двадесет рубли ли, според уговорката, или две късметлии петачета?

Помислил, помислил слугата и отговорил:

— Дай ми две късметлии петачета!

Заминал отново търговецът по работа и взел със себе си двете петачета на своя слуга, за да ги даде на семейството му — увил ги отделно в една хартийка.

Пристигнал той в един град, гледа — продават огледало и викат:

— Огледало за две петачета! Огледало за две петачета!

Купил търговецът това огледало за двете петачета на своя слуга и продължил пътя си. Пристигнал в друг град, а там живеел царят.

Царят тъкмо се женел. Поканили и търговеца на сватбата, като богат и знатен човек. Отишъл той, гледа — облекли, пременили царя, поднесли му леген с вода и царят се оглежда в него като в огледало.

Видял това търговецът, донесъл на царя огледалото и му го подал.

Царят се слисал:

— Какво е това? — Той не знаел, че на света има огледала.

Взел царят да моли търговеца: дай ми, та дай ми това огледало, поискай ми, каквото щеш за него!

Търговецът му дал огледалото, а царят го надарил с разни стоки и безчет добитък.

Закарал търговецът цялото това богатство на жената на своя слуга, привършил работите си, върнал се в къщи и рекъл на сиромаша:

— Ходих при домашните ти, всички са живи и здрави. Предадох онова, което си изпратил.

Само че пак не казал какво богатство им занесъл.

Изминала се и трета година. Решил вече сиромашът да се върне в къщи при семейството си и помолил господаря си да му плати. А търговецът пак го попитал:

— Какво да ти дам? Двадесет рубли ли, според уговореното, или две късметлии петачета?

— Две късметлии петачета — отговорил сиромашът. Зарадвал се търговецът и рекъл:

— Добре, върви си. Аз ще те науча на три неща, които ще ти послужат в живота, и ще ме запомниш с добро. Първото е: когато вървиш по пътя, каквото и да намериш, вземи го, занеси го в къщи и го зарови пред прага. Второто е: който и да те попита за нещо — откъде е то, не казвай, че знаеш; и третото е — не откривай пред никого сърцето си!

Изпратил търговецът слугата си, надарил го богато и на прощаване му казал:

— Стигне ли те беда, обади ми се, ще ти помогна.

Мъчно му било дори на сиромаша да напусне господаря си, но много му се искало да види близките си. Сбогувал се и тръгнал.

Вървял, вървял, по едно време, какво да види — на пътя се търкаля нещо шарено. Не го вдигнал, забравил какво му казал добрият търговец, но като отминал, спомнил си, върнал се и го вдигнал. А то било змийска опашка. Сложил я той в пазвата си и продължил пътя си. Стигнал до своя двор, но не познал къщата си — пред него се издигал цял дворец. Заровил сиромашът змийската опашка пред външния праг, влязъл вътре и попитал:

— Какво се е случило, откъде е всичкото това богатство? Разказали му, че търговецът им го е донесъл.

Разбрал тогава сиромашът, че търговецът нарочно го е питал какво иска за своя труд и че не само две петачета е носил на семейството му; разбрал, но нищо не казал на близките си.

А те не можели да му се нарадват: наобиколили го, запрегръщали го и го зацелували, разпитали го как е прекарал тези три години в чуждата земя.

Станали на другата сутрин и що да видят — само за една нощ израснала пред самия им праг висока топола, цялата отрупана с бисер и скъпоценни камъни. Откъснали няколко, а на мястото им се появили нови.

Жената попитала мъжа си:

— Какво е това? Откъде се взе?

Нищо не казал мъжът, скрил как и от какво е израснала пред прага им тази топола.

А в същия град живеел един княз. Той му завидял много: как така един сиромаш, доскоро слуга, да забогатее толкова, че да се облича по-добре от всички в града, да носи сребърен пояс, какъвто няма никой, и всички все него да гледат и за него да приказват!

Решил князът, каквото и да стане, но да напакости на този честен и добър човек. Устроил разкошен пир, поканил гости, а на слугите си заповядал:

— Не слагайте нито един нож на трапезата!

Насядали всички гости да ядат и да пият, поднесли им различни блюда, варени и печени, но колкото и да търсили, не видели нито един нож на трапезата. От всички страни се разнесли гласове:

„Нож, нож донесете!“

Никой не донесъл нож.

Станал тогава някогашният сиромаш, извадил кинжала си и го подал — на стопанина. Князът взел в ръце кинжала, погледнал го и рекъл:

— Какво е това? Кой ти е дал този кинжал? Това е кинжалът на баща ми, кога си го откраднал?

Засрамил князът някогашния сиромаш, опозорил го пред всички гости. Само че онзи не простил обидата. Запрепирали се двамата и решили спора си така: ако князът разбере от какво и как е израснала чудната топола — и кинжалът ще стане негов, и всичко, на което сложи три пъти ръка, ще е негово; не разбере ли — и кинжалът, и цялото богатство ще остане на сиромаша.

Сговорили се, определили срок: и ден, и час — за всичко се споразумели. А сиромашът останал в двореца.

Подкупил князът една стара магьосница и я изпратил при жената на този честен човек да узнае от какво е израснала тополата. Подучил я какво да говори — и ѝ обещал щедри дарове.

Отишла магьосницата в това щастливо семейство, поздравила стопанката със сладки думи, заумилквала ѝ се и почнала да я разпитва — от какво и как се е появила тополата.

Замаяла ѝ се главата на стопанката от сладките думи на магьосницата и обещала да разбере всичко от мъжа си.

През нощта, когато другите заспали, жената почнала да разпитва мъжа си:

— Ако ме обичаш, кажи ми, как е поникнала тази топола?

— Остави ме, жено, не ми е до приказки сега, пък и защо ти е да знаеш? Това не е твоя работа! — рекъл мъжът ѝ.

— Как да не е моя работа? Аз жена ли съм ти, или не, та не искаш и да говориш с мене. Да не съм ти враг, та нямаш и капчица вяра в мен?

Разсърдила се жената на мъжа си, взела да се кара с него и стигнало дотам, че го придумала да ѝ разкаже как е станало всичко. Зарадвала се жената, почнала да милва мъжа си:

— Колко си добър и мил, ето на, такъв мъж обичам!

Отишла ѝ пак на гости старата магьосница. Заприказвала сладко-сладко, започнала да се подмилква на стопанката и да я разпитва за тополата.

Разказала ѝ жената всичко, което узнала от мъжа си. Зарадвала се магьосницата и побързала да отиде при княза, да му каже, че е успяла, и да получи обещаната награда.

Научил всичко князът, зарадвал се; не може да дочака кога ще получи цялото богатство на някогашния сиромас. Обещал дори на хитрата магьосница да ѝ позволи да обере веднъж чудната топола.

А предишният слуга изпратил да кажат на господаря му каква беда го е постигнала. Търговецът се приготвил завчас и му се притекъл бързо на помощ.

Научил се князът, че търговецът е пристигнал, поканил го в двореца и го настанил в отделна стая, за да не може да помогне на предишния си слуга. Само че търговецът надхитрил княза и не дал да сторят зло на човека, който така честно му служил три години. Взел

една котка, замилвал я и заговорил високо, та да може някогашният му слуга да го чуе от съседната стая:

— Писанке, аз не ти ли казах да не откриваш никому сърцето си? Слушай сега и запомняй: утре, когато князът те попита откъде имаш кинжала, ти му кажи: „Разбойници убиха баща ми в гората и оставиха забит в сърцето му този кинжал. И ако кинжалът е твой, тогава ясно е, че ти си убиецът на моя баща!“ Писанке, щом тръгне князът по стълбата на твоя дом и сложи три пъти ръка на перилата ѝ, ти го бутни, срежи бързо трите стъпала заедно с перилата, хвърли му ги и извикай: „Ето това, на което три пъти сложи ръка, повече нищо не ти се пада!“ Чу ли, писанке, разбра ли?

Слушал бившият слуга търговеца и запомнял всичко.

Настъпило уреченото утро. Отишъл князът в определеното време в двора на някогашния слуга. Отишли заедно с него и множество хора — похвалил се бил вече князът на всички, че ще накара онзи сиромас да му даде цялото си накрадено богатство. Взел в ръце скъпия кинжал и заговорил:

— Слушайте всички! Нека той каже откъде има кинжала на моя баща, ако не го е откраднал!

Някогашният сиромас не му дал и да се доизкаже.

— Разбойници убиха баща ми в гората и оставиха забит в сърцето му този кинжал. И щом кинжалът е твой, тогава е ясно, че ти си убиецът на моя баща!

Зашумели, заприказвали всички в един глас, спомнили си, че наистина баща му е убит от разбойници.

Разбрал князът, че работата му отива на зло и губи, спуснал се към дома на някогашния сиромас, затичал се но стълбата и извикал:

— Това е мой дом, според уговореното никой не може да ми го отнеме!

Някогашният сиромас блъснал княза, срязал в миг трите стъпала, хвърлил му ги и рекъл:

— Ето ти трите стъпала, до които се докосна, повече нищо не заслужаваш!

Паднал князът, гледа — само трите стъпала му останали. Наобиколили го хората, взели да му се заканват и да го проклинат, дето обвинил в кражба невинен човек и се опитал да го опозори пред всички, а отгоре на това намислил и цялото му богатство да присвои.

Изплашил се князът, изгубил ума и дума от срам и страх, забравил и тополата, и цялото богатство, чудел се само как да се махне оттам. Отнели му кинжала и го върнали на стопанина му.

А князът, едва жив от срам, хукнал да бяга към къщи. Бягал, без да се обръща назад.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.